

تهكستين خوهسهه

هنهك تهكست هه نه كو خوهسهه ريه كا وان هه يه؛ وهكي بهند، تابلو، دياگرام، فيگور، تيبيني، سهركاني، ناخي سهركانيان، پروتوكول، نامه و فهرههنگوك.

دهقاندن

(۲۳) گاڤا كو مروث بخوازه د داناسينه كي ده دهقين تشته كي دهق ب دهق نيشان بكه، مروث دكاره هه دهقه كي د ريزه كي ده ب نيشاندهكه كي بنقيسه. وهكي نيشاندهك مروث دكاره خيزكا ناخافتني، ستير و هتد ب كار بينه. ههگهه كو هه دهقهك پارچه يهك ژ كومه كا دهستپيكر به دقيت دهقا پاشيي ته ني ب نقته يي (.). بيت نيشان كرن. نه پيويسته كو بهنووك د نيقبه را هه دهقي ده هه به و بهري نقته يا پاشيي ژي دقيت مروث (و) يي نه نقيسه.

ئه نستيتويا كوردي يا پاريسي پيشنيار دكه كو كورد ب كوردي

– بخوين

– خهونان ببين

– جلان ل خوه بكن.

ههگهه هه دهقهك گهلهك دريژ به، مروث دكاره ري بده كو هه دهقهك ژ گهلهك كومه كان پيك تيت و ئه و كومهك ب گردهكان دهست يي بكن.

شان تښتین هه ب خوه ره بینه:

* لهیښه کا رازانی یا گهرم. - ژ بهر کو دنیا گهلهک ساره، دبه کو تو خوه ل بهر سه رمایی نه گری.

* جزمه یه کا چهرم یا ستوور. - گهلهک باران باریه، بلا لنگین ته د نیښ هه ریی ده نه مین.

* کیرکا چهقو یا کچک. - دا تو بکاری پی که له مان ببری.

هه گهر نیښه روکا وان ده قین کو ته ل په ی نیښک ریز کرین نه هه مپایی نیښک بن د قیت تو د ده سته پیکی ده قی نیکی دیار بکی.

لیکولینا ل سهر مافین مروغان ل ترکیه یی به هسا چند مه سه له یان دکه کو هه کی پیک هه گریدایی نه:

• زورداریا ل سهر گوندیین کورد

• شهوتاندنا دارستانین کوردان

• گرتنا حیوانپاریزین ترک ل بازارین روژاقایی ترکیه یی

• ده ریخستنا په نابهرین فارس یین کو ل نه نقه ره یی نه.

شانک ۱

د قیت مروث د عه یی ده قاندنی ده هه ک ده قین وه کی کو مه کین سه ربخوه و هه کان ژی وه کی به شه کا ژ کو مه کی نه نقیسه.

شانهک ۲

هنهک جاران دبه پیویست به کو مروث گهانه که کی (و، یان، یان ژی) بئیکه
نیقبره هاردو ده قین پاشی پیین ده قانده کی. ئەف ژی ژ بۆزه لاکرنا تیکلی پیین د
نیقبره هاردو ده قان ده یه.

قاعده پیین خوه سهر ژ وان که سان ره هه نه کو دزه وچن

• ژ وان که سان ره کو ژ ساله کی هندکتر ل کوردستانی ژیا پیین

یان ژی

• ژ وان ره کو ب ئەسلی خوه کوردن لی هه موه لاتیا خوه وندا کر نه و بوونه
هه موه لاتیی وه لاته کی دی.

تیبینی و پاشنوت

(۲۴) د گه لهک رهوشان ده دبه مه جوور بی کو هه نهک پاشنوت و تیبینی بنقیسه.^(۱)
یانی دقیت مروث هه نهک نیشانده کین بالکیشیی ژ بو پاشنوت و تیبینیان د نیق
ته کستا خوه ده ب جه بکه و ل جهه کی دی پاشنوته کی یان تیبینییه کی ژی ره
بنقیسه.

مروث دکاره ته کستا تیبینیان بئیکه بنی هه ری ژیر بی رووپه ری، یان ژی
هه می پاشنوتان ل سهر ئیک بجقینه و وه کی نوتین پاشی بئیکه داویا هه می
ته کستا خوه.

(۱) ئەز د قی کتیبی ده بیژه یا «تیبینی» بی ژ تیبینیین د بنی رووپه ران ده، و بیژه یا «پاشنوت» ی
ژی ژ نوتین د داویا به شی یان پرتووکن ده ب کار تینم.

گاڤا مروڦ تيبينيان دنقيسه دقيت مروڦ ته کستا وئ ب ئاوايه کئ پر ديار ژ ته کستا بنگه هي قاشير بکه؛ يان ب خه ته کا دريژل بنئ رووپهري يان ژي ب فونته کا گوهورتي. ته کستا تيبينيئ ب تيبا گه وره ده ست پئ دکه و ب نکته بين خه لاس دبه، هه رچه ند ئه و ژ بيژه به کئ ته ني ژي پيک تيت.

شانهک

نه خه ربهه کو ههک کهس جارنان پاشنوتين خوه د داويا به شي ده کو م بکن، لي ئه ف ژ خوهنده قانان ره زوريئ دهرديخن و مروڦي عاجز دکن.

(۲۵) نيشانده کا کو مروڦ ژ بو تيبيني و پاشنوتان ب کار تينه يان ره قه مه کا بلندکري به يان ژي ره قه مه ک کو که قاننه ک ل کيله کا وئ يا راستي هه به. هه گه ر کو مروڦ تيبينيه کا ب ته ني ژي هه به دقيت مروڦ وئ ب ره قه مه کئ نيشان بکه. (۲) و عه يني ره قه م دقيت ته کستا تيبينيئ ژي د ريزا خوه ده بده ده ست پئ کرن.

(۲۶) پاشنوتين کو دکه فن پاشيئ دقيت ب ره قه مين کو ل په ي ئيکن بين نمه کرن. ژ بهر کو نمه کرنا ل په ي ئيک ژ خوهنده قانان ره ژ نمه کرنا د رووپه ر يان د داويا به شان ده هيسا نيتره.

نقيساندنا سه رکانيان

(۲۷) سه رکانيئ کو مروڦ ئاگاهداري يان ژيگرتن ژي گرتين، دقيت ب ئاوايه کئ

(۲) ئاسته ريسک (*) يان ژي خاچ (+) کيم جارن وه کي نيشانده کا تيبينيان تيت ب کار ئانين.

گهلهک دیار بین نیشان کرن.

گاشا کو مروت بخوازه ب ریه کا هیسانی به هسا سرکانیه کی بکه دقتیت مروت هنهک ناگاهداریان بده خوهنده فانان دا ئه و بکاره سرکانیه ناس بکه.

د «مالا خودی» ده مهحموود له وهندیی گهلهک پیکنه نینین کوردان بین ئهنته رهسا نفیساندنه.

د «ئارمانجی» (چریا - پیشی ۹۵) ده ئهحمده ریبازی گوتیه کورد ل کوو سه ری ئیک بکن، ل کوو بیتفاقی د نیقبه را وان ده هه به، ل وی دهری ل کیم عاقل و جاسووسان بگهرن.

د ته کستین علمی و لیکولینان ده نفیساندنا سرکانیان گهلهک گرنگه. نفیسکار دقتیت ههرتم بنفیسینه کا وی/وی ژ کیژ سرکانیه ناگاهداری گرتیه؛ هه گهر کو ناگاهداری نه تشته کا وه لی به کوژ تالیی هه می که سی فه دیار به ئان ژی ژ خوه ئاشکه ره به. ژ بو نفیساندنا سرکانیه وها یا هه ری باش ئه وه کو مروت سیسته ما هارقاردی ب کار بینه.

(۲۸) ل گور سیسته ما هارقاردی (کوژی ره تیت گوتن سیسته ما - نفیسکار - سالی) مروت ناقی سرکانیه د نیقبه را که فانه کان ده د نیف نفیسی ب خوه ده دنقیسه. مروت ناقی نفیسکاری/ی و سالا چاپی، ناقی به ره ه می، و پاشی ژی ره قه ما رووپه ر، ناقی به شی، ناقی نیقبه شی و هتد دنقیسه.

«بهلئى ل شەر خوال و خوارزى. خوال و خوارزى ل رەخ ھەف، بەرى وان ل ئارمانجەكى شەر دكن. خوارزىين مە ل مە را دبن. بەرى وان ل بەرى مە يە. ئەم ئارمانجا وان، ئەو ئارمانجىن مە نە. ھەچكۆ ئەم ژ ھەف رە پۆلكن. ب دەستىن ھەف، د دەستىن ھەف دە دمرن» (بەدر- خان، جەلادەت ئالى (۱۹۳۵)، ھاوار، ھژم: ۲۶، رووپ: ۲۴).

شانەك

سىستەمەكا دى ھەيە كۆ ناڧى وئ سىستەما ئۆكسفۆردئ يە. ل گۆر ڧى سىستەمى وەكى نۆت مەرۆڧ رەقەمەكى دئىخە نىڧ نڧىسا خوە و ل گۆر وئ رەقەمى مەرۆڧ ناڧى سەركانىيى يان د بنئ رووپەرى دە، يان د داويا بەشى دە يان ژى د داويا ھەمىيى نڧىسى دە دنڧىسە. ب ڧى ئاوايى رەقەمىن پاشنۆتان و يىن سەركانىيان تىكلېك دبن. ئەف ژ خوەندەڧانان رە زۆرىيى دەردئىخە ژ بەر كۆ ئەف رى لئ ڧەدكە كۆ خوەندەڧان نۆتىن پاشنۆتان و ناڧىن سەركانىيان تىكلېك بكە. ھەگەر كۆ عەينى سەركانى گەلەك جارن بىت ب كار ئانين بەسە كۆ مەرۆڧ ھەمىيى ناڧى سەركانىيى تەنئ جارا پىشپى بنڧىسە.

لىستەيا ناڧى سەركانىيان

(۲۹) د لىستەيەكا ناڧى سەركانىيان يا بى قوسوور دە دڧىت ئەف ئاگاھدارىين ھە ھەبن.

۱/ ناڧ و پاشناڧى نڧىسكارى/ئ.

۲/ سالا چاپئ.

۳ / ناڤی پرتوکی یی کامل. ههگەر کۆ سه‌رکانی ته‌زیان تشته‌کا وه‌کی وی به،
دقیقت مرۆف ناڤی کۆفار، ئانتۆلۆژی و هتد - یین کۆ سه‌رکانی تی ده‌هاتین
وه‌شاندن بنقیسه.

۴ / جهی وه‌شانندی (نه‌ جهی چاپکرنی).

۵ / ده‌زگه‌ها وه‌شانندی، ئانگۆ وه‌شانخانه.

۶ / ره‌قه‌ما چاپی (هه‌گەر کۆ گه‌له‌ک جارن هاتبه‌ ده‌رئێخستن).

۷ / جلد، به‌ش، سالا چه‌ندی.

۸ / هه‌گەر کۆ هه‌به‌ ناڤی سه‌ریا وی.

۹ / هه‌ژمارا رووپه‌ران.

۱۰ / هه‌گەر کۆ هه‌به‌ ره‌قه‌ما ISBN ی.

ئاوایین جدا ژ بو‌نقیساندن ئاگاهداریین ده‌هقی سه‌رکانیان ده‌هه‌نه. و ریزکرنا
وان ژی هه‌که‌کی ژیک فه‌رقه. لی به‌لی دقیت مرۆف ژ خوه‌ ره‌ ئاوايه‌کی بنه‌قیینه و
هه‌رتم وی بخه‌بتینه، یان نه‌ دی تیکلیکی چی‌ببه. ل ژیری لیسته‌یه‌کا ل گۆر
سیسته‌ما هارڤاردی هه‌یه. ل گۆر قی سیسته‌می دقیت هه‌رتم مرۆف ب ناڤی
نقیسکاری/ی ده‌ست پی بکه، دووف ره‌ سالا چاپی و پاشی ژی ناڤی ته‌سه‌ری.

بورکای، که‌مال(۱۹۸۸)، ئازادی و ژیان، ستۆکهۆلم: رۆژا نوو.

بارناس، رۆژهن(۱۹۹۵)، «حه‌جی محه‌مه‌د عه‌لیی قه‌لشو»، چرا، هژم: ۱.

ل گۆر فان نمونه‌یین ل ژۆری مه‌ ناڤی ته‌سه‌ران، هه‌گەر کۆ ته‌سه‌ر سه‌ریخوه‌ به، ب

تتالیکئی نقیسیه. هه گهر کۆ ئه سه ر نقیساره ک ژ کۆ قار، ئانتولۆژی و هتد - یه کئی به مرۆف ناڤئی نقیساری د نیف نیشانده کا ژیگرتنی ده و ناڤئی جهی کۆ نقیسار تی ده هاتی وه شاندن ب تتالیکئی دنقیسه.

هه گهر کۆ ئه سه ر ژ ئالیی دو (سی) که سان فه هاتبه نقیسانندن دڤیت مرۆف (و) یه کئی یان ژی قئی نیشانده کئی (&) بئیه خه نیقبه را ناڤین هه ردو (هه ردو بیین پاشی) نقیسکاران. کۆ نقیسکارین ئه سه ری ژ سیان پرتربن مرۆف ناڤئی نقیسکاری پیشی دنقیسه و دبیره (و هه نه کین دی). هه گهر کۆ ناڤئی نقیسکاری نه به مرۆف ناڤئی ئه سه ری پیشی دنقیسه.

شانهک

جارنان مرۆف دکاره لیسته یه کا ناڤئی سه رکانیان یان هه نه کئی هیسانیتر ب کار بینه. د وی لیسته بیی ده ته نی ئاگا هدار بیین هه ری گزنگ هه نه.

بورکای، ک: ئازادی و ژیان. ۱۹۹۸.
شه مۆ، ئه ره بی: ژيانا به خته وار.

ل گۆر مه تۆدا فرانسیان ناڤئی سه رکانیان وها دکارن بیین نقیسانندن:

شه مۆ، ئه ره بی، ژيانا به خته وار. سنۆکهۆلم، ۱۹۹۰، رووپ: ۲۵۴.
شه مۆ (ئه ره بی): ژيانا به خته وار، سنۆکهۆلم، ۱۹۹۰، رووپ: ۲۵۴.

پرۆتۆکۆل

۳۰) مرۆف ژ بۆ گەلەک ئاوايین جفینان پرۆتۆکۆلان دنقیسه، دا پاشی بزانه کا د جفینی ده کی چ گوئییه. دو رهنگین پرۆتۆکۆلان هه نه. د پرۆتۆکۆلا مناقه شهیی ده مرۆف نیرینین گوهرتی بین که سین ئاخافتی شه دگوهرزه و د نقیسه کا بریارا چ هاتیه گرتن. د پرۆتۆکۆلا بریارى ده تهنی تیت نقیساندن کا بریار چ یه. ل گۆر پیوستی، هه ک جارن مرۆف دکاره ههردو ئاوايان د عهینی پرۆتۆکۆلی ده ب کار بینه و پیشیی نیرینان، پاشی بریاران بنقیسه.

ل ژیری نمونه یه ک ژ پرۆتۆکۆلا کۆمبینه هه یه. د قی پرۆتۆکۆلی ده هاتیه دیار کرن کا کی چ مناقه شه کره، نیرینین کی ژیک جدا نه و چ بریار هاتنه داین.

جفینا چارن

دوشه م، ۲۱ ئی ههزیرانا ۱۳۳۶- ئی (۱۹۲۰)
پشتی نیفرۆ، ساعهت ۵.۰۵

ئهمین ئالی بهگ، سهروک
محهمه د ئالی بهگ، ئەندام
مراد رهمزی بهگ، ئەندام
ههسه ن فهوزی بهگ، ئەندام
ئهقدره حمان بهگ، ئەندام
جهلادهت ئالی بهگ، ئەندام
کامران ئالی بهگ، ئەندام

١/ هاته ئاخافتن كۆپشتى نۆتيا هاتى دايىن بۆ ئنگلتەرهيى ل سەر عهينى مژاى، بهلى ب ئسلووبهكا دى كۆل گۆرى پۆليتيكا فرانسايى به، نۆتايهك بيت دايىن بۆ حكومهتا جمهوريهتى ژى.

٢/ دگهل دهنگين جهلادەت ئالى و كامران ئالى بهگان يىن ل دژ و پيشنيارا محمهده ئالى بهگى يا پاشدهخستننى، ب پرانيا چار دهنگان هاته بريار دان كۆ نۆتا بيت دايىن.

٣/ هاته بريار دان كۆ نۆتا ژ ئاليى ئەقدرهحمان و جهلادەت ئالى بهگان فه بيت نقيساندن و وهرگه راندن - ل كۆر چه رچه فه يا د جفيني ده بنگه هي وى هات دانين.

٤/ هاته بريار دان كۆ، پشتى داخوازا ئاقوب پاشايى عراقى، يى كۆ د مهككه مهيى ده دۆزا ملكى دهسته سهركرى دكه، ليكۆلينهكا ئيكديتنى ل سەر وهكالهتى بيت كرن.

٥/ مسودهيا بريقه برنامهيى، يا كۆ ژ ئاليى جهلادەت ئالى بهگى فه هاتيه نقيساندن، هاته خوهندن و بريار هاته دايىن كۆ ژ بۆ لينيريني ژ هەر ئەندامهكى ره نسخهيهك بيت ريكرن دا د جفينا بيت ده ل سهرى بيت مناقه شه كرن.

٦/ جفين د ٦٠٣٥ - يى ده خه لاس بوو.

[ئمزا]

ماليسانژ، محمهده (١٩٩٤)، جزيرا بۆتانيلى به درهائلهر فه...، رووپ: ٢٥